

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Civilni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2024:II.IPS.31.2024

Evidenčna številka: VS00081404

Datum odločbe: 03.12.2024

Opravična številka II.stopnje: VSL Sodba I Cp 421/2023

Senat: dr. Mateja Končina Peternel (preds.), mag. Nina Betetto (poroč.), mag. Matej Čujovič, Vladimir Horvat, Jan Zobec

Področje: IZVRŠILNO PRAVO - OBLIGACIJSKO PRAVO - STVARNO PRAVO

Institut: nedopustnost izvršbe - pogodba o leasingu - finančni leasing - pridržek lastninske pravice - izvršba na predmetu leasinga - leasingodajalec - lastninska pravica - mešana pogodba - podlaga pogodbe - plačilo obrokov po pogodbi o leasingu - obstoj pravice, ki preprečuje izvršbo

Zveza: ZIZ člen 32, 64, 64/1, 65, 65/3. OZ člen 520. URS člen 33

Jedro

Tudi če finančnemu leasingu pripišemo lastnosti katerega od zakonsko urejenih pogodbenih tipov, to nima za posledico, da so vsa vprašanja podrejena pravilom za ta pogodbeni tip.

Ker je treba izjeme razlagati restriktivno in zlasti upošteva je pomen leasingodajalčeve pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave, katere omejitev mora biti izrecno določena v zakonu (načelo zakonitosti), se pravilo iz drugega odstavka 520. člena OZ, da pridržek lastninske pravice v primeru neizpolnitve predpisane obličnosti ne učinkuje proti izvršilnim in stečajnim upnikom, ne razteza na pogodbo o leasingu.

Če je nedopusten poseg v pričakovalno pravico leasingojemalca, je toliko manj dopusten poseg v (še obstoječo) lastninsko pravico leasingodajalca (sklepanje z manjšega na večje; argumentum a minori ad maius).

Ker toženkin dolžnik (leasingojemalec) tožnici (leasingodajalki) ni plačal vseh obrokov leasinga, ima tožnica lastninsko pravico, ki preprečuje izvršbo na predmetu leasinga.

Izrek

I. Reviziji se ugodi ter se:

- sodba sodišča druge stopnje spremeni tako, da se pritožbi ugodi in se sodba sodišča prve stopnje spremeni

tako, da se ugotovi, da je izvršba z rubežem in prodajo osebnega vozila Citroen, tip Berlingo 1.6 HDI, reg. št...., št. šasije: ..., ki teče v izvršilnem postopku pred Okrajnim sodiščem v Sevnici I 87/2019, na predlog tožene stranke, zoper B., d. o. o., ... in A. A., ..., nedopustna;

- sodbi sodišča druge in prve stopnje razveljavita v delu, ki se nanaša na razveljavitev izvršilnih dejanj in ustavitve izvršilnega postopka (1. točka izreka sodbe sodišča prve stopnje) ter stroške postopka (2. točka izreka sodbe sodišča prve stopnje in sodbe sodišča druge stopnje), in se zadeva v tem obsegu vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

II. Odločitev o revizijskih stroških se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

Oris zadeve in dejanski okvir spora

1. V tej izločitveni pravdi tožnica uveljavlja, da ima na podlagi sklenjene Pogodbe o finančnem leasingu premičnin št. ... (v nadaljevanju Pogodba o leasingu), katere sestavni del so Splošni pogoji pogodbe o finančnem leasingu premičnin SP... (v nadaljevanju Splošni pogoji), na predmetu izvršbe, to je na osebnem avtu Citroen Berlingo, kot leasingodajalka lastninsko pravico, ki preprečuje izvršbo za poplačilo toženčeve denarne terjatve zoper izvršilno dolžnico in hkrati leasingojemalko A. A.. Ta vseh obrokov leasinga še ni poplačala, zato še ni prišlo do prenosa lastninske pravice na predmetu leasinga. Vozilo ima v posesti na podlagi leasing pogodbe, zato je v prometnem dovoljenju navedena kot uporabnica vozila, tožnica pa kot njegova lastnica.

2. Toženec (upnik v izvršilnem postopku) zahtevku nasprotuje z navedbami, da sta se tožnica in izvršilna dolžnica v konkretni leasing pogodbi dogovorila, da predmet leasinga s plačilom zadnjega obroka postane last izvršilne dolžnice. Ta ima tako lastninsko pravico v pričakovanju, ki omogoča izvršbo na predmet te pričakovalne pravice.

3. Bistvene dejanske ugotovitve sodišča prve in druge stopnje, na katere je Vrhovno sodišče v skladu s tretjim odstavkom 370. člena Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP) vezano, so naslednje:

- Splošni pogoji so določali, da ima leasingojemalec po plačilu vseh pogodbenih obveznosti, če ne obstaja nobena zapadla neplačana obveznost po katerikoli drugi medsebojni pogodbi, pravico, da od leasingodajalca zahteva izdajo listine za prenos lastninske pravice na predmetu leasinga in da je do dokončnega poplačila vseh obveznosti po leasing pogodbi leasingodajalec izključni lastnik predmeta leasinga, leasingojemalec pa njegov neposredni posestnik in uporabnik.

- V času rubeža in na dan zaključka glavne obravnave do poplačila vseh obrokov leasinga še ni prišlo, ker je zadnji obrok zapadel šele 20. 3. 2023.

Dosedanji potek postopka

4. Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek za ugotovitev, da je izvršba z rubežem, cenitvijo in prodajo osebnega vozila znamke Citroen, tip Berlingo 1.6 HDI, reg. št. ..., ki teče v izvršilnem postopku

pred Okrajnim sodiščem v Sevnici I 87/2019 na predlog toženca, zoper B., d. o. o., ..., in A. A., ..., nedopustna in se zato v tem delu izvršilna dejanja razveljavijo ter izvršilni postopek ustavi.

5. Sodišče druge stopnje je tožnično pritožbo zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

Dopuščeno revizijsko vprašanje

6. Vrhovno sodišče je s sklepom II DoR 441/2023 z dne 7. 3. 2024 revizijo dopustilo glede vprašanja, ali je pravilno naziranje, da lahko upnik leasingojemalca veljavno zarubi predmet leasinga, čeprav leasingojemalec še ni izpolnil vseh pogodbenih obveznosti in ima na predmetu leasinga le lastninsko pravico v pričakovanju, predmet leasinga pa je v izključni lasti leasingodajalca.

Nosilni razlogi sodišča prve stopnje

7. Iz Splošnih pogojev izhaja, da ima leasingojemalec po plačilu vseh pogodbenih obveznosti pravico, da od leasingodajalca zahteva izdajo listine za prenos lastninske pravice na predmetu leasinga in da je do dokončnega poplačila vseh obveznosti po leasing pogodbi leasingodajalec izključni lastnik predmeta leasinga. To pomeni, da sta se pogodbeni stranki dogovorili, da predmet leasinga, s plačilom zadnjega leasing obroka postane last leasingojemalca.

8. Pogodba o leasingu vsebuje močne elemente prodajne pogodbe, saj je bil namen pogodbenih strank poleg najema tudi prenos lastninske pravice na predmetu leasinga po plačilu zadnjega obroka leasinga. Zanja zato veljajo tudi pravila o prodaji na obroke s pridržkom lastninske pravice. Lastninski pridržek, ki si ga je izgovoril leasingodajalec (tožnica), pomeni prenos lastninske pravice pod odložnim pogojem polnega plačila kupnine. V tem primeru ostane leasingodajalcu lastninska pravica in posredna lastniška posest, leasingojemalcu pa neposredna nelastniška posest in lastninska pravica v pričakovanju, če bo odložni pogoj izpolnjen. Za leasingodajalca je pridržek lastninske pravice oblika zavarovanja terjatve, medtem ko je za leasingojemalca pomemben, ker pridobi predmet leasinga v svojo neposredno posest, še preden ga v celoti odplača.

9. Pridržek lastninske pravice proti leasingojemalčevim upnikom učinkuje samo, če so izpolnjene obličnostne zahteve iz 520. člena Obligacijskega zakonika (v nadaljevanju OZ), tj. če je podpis leasingojemalca (kupca) na pogodbi, ki vsebuje določilo o pridržku lastninske pravice, notarsko overjen pred rubežem stvari. Ta obličnostni pogoj v konkretnem primeru ni izpolnjen, zato pridržek lastninske pravice ne učinkuje zoper toženko, zato tožnica nima pravice, ki bi preprečevala izvršbo.

Nosilni razlogi sodišča druge stopnje

10. Vrhovno sodišča je v sodbi II Ips 131/2018 z dne 9. 8. 2018 pojasnilo, da gre pri pogodbi o leasingu za inominatno pogodbo civilnega prava, za katero se uporabljajo pravila, ki veljajo za klasične nominatne pogodbe. V njej se prepletajo elementi najemne in prodajne pogodbe. Konkretna Pogodba o leasingu vsebuje močne elemente prodajne pogodbe, upošteva zavezo leasingojemalca iz 5. člena pogodbe, da bo po končanem obdobju leasinga odkupil najeto vozilo. Za konkretno pogodbo veljajo pravila o prodaji na obroke s pridržkom lastninske pravice, zato je sodišče prve stopnje pravilno uporabilo pravila, določena v 520. do 526. členu OZ. Upoštevati je treba tudi določilo sedmega odstavka 29. člena Zakona o potrošniških kreditih (v nadaljevanju ZPotK-2), ki določa, da kadar se proti zakupodajalcu, ki je s potrošnikom sklenil pogodbo o finančnem zakupu, na predlog upnika uvede postopek izvršbe na predmet

zakupa, se izvršba na tak predmet šteje za nedopustno, iz česar je a contrario mogoče sklepati o dopustnosti izvršbe zoper potrošnika (leasingojemalca).

Revizijske navedbe

11. Tožnica navaja, da v konkretnem primeru ni podana nujna predpostavka za vodenje izvršilnega postopka, tj. dolžničina lastninska pravica na predmetu izvršbe. Na predmetu izvršbe je namreč v prometno dovoljenje, ki je javna listina, vpisana tožničina lastninska pravica. Toženec sploh ni prerokal njenega lastništva, dolžnica (leasingojemalka) pa je le uporabnica vozila. Predmet izvršbe so lahko le premičnine, ki so v lasti dolžnika (ne morebiti v potencialni, bodoči lasti). Upnik leasingojemalke bi v skladu z ustaljeno sodno prakso v izvršilnem postopku lahko vložil predlog za rubež (bodoče in pogojne) terjatve leasingojemalca do leasingodajalca, ki nastane v trenutku poplačila zadnjega obroka leasinga, ne bi pa se smela rubiti tožničina premičnina.

12. Sodišče druge stopnje se zmotno sklicuje na zadevo II Ips 131/2018. Ta zadeva sploh ne rešuje pravnega vprašanja iz konkretnega spora. V tej zadevi je sodišče obravnavalo tožbo zaradi nedopustnosti izvršbe, ki se vodi zoper leasingodajalca kot dolžnika, v konkretnem primeru pa je izvršilni dolžnik leasingojemalec. Če bi navedeno stališče uporabili v konkretnem primeru, bi leasingodajalec ostal brez garancije, da mu bo leasingojemalec poplačal vse obroke leasinga. Takšno naziranje posega v leasingodajalčevo pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave RS (v nadaljevanju Ustava). ZPotK-2 ureja le pravice potrošnika in ne ureja vseh pravic zakupodajalca. A contrario razlaga sedmega odstavka 29. člena tega zakona bi leasingodajalcem odvzela pravno varstvo v primeru izvršbe nad leasingojemalcem.

13. Tožnica in leasingojemalka sta sklenili pogodbo o finančnem leasingu in ne prodajne pogodbe s pridržkom lastninske pravice (na kar kaže že sam naslov pogodbe). Določbe o prodaji s pridržkom lastninske pravice ne morejo biti pravna podlaga za odločitev. Tudi Zakon o motornih vozilih ločuje med pogodbo o leasingu in prodajno pogodbo s pridržkom lastninske pravice, saj določa, da se vozilo iz pogodbe o leasingu ali iz pogodbe o zakupu ali prodaje s pridržkom lastninske pravice lahko registrira na uporabnika vozila, če da lastnik pisno soglasje.

14. Revizijsko vprašanje je pomembno za celotni sistem potrošniškega leasinga za motorna vozila. Tisoče motornih vozil je prepuščenih v posest in uporabo leasingojemalcem, pri čemer so v prometnih dovoljenjih leasingojemalci vpisani le kot uporabniki, kot lastniki pa leasingodajalci. Pogosto se namreč lahko zgodi, da se leasingojemalci znajdejo v izvršilnem postopku kot dolžniki. Če bo obveljalo sporno stališče nižjih sodišč v konkretnem primeru, bodo upniki lahko posegli po predmetu leasinga, čeprav je dosedanja praksa v teh primerih priznavala zahtevke za ugotovitev nedopustnosti izvršbe (npr. VSL sodba II Cp 3247/2016 z dne 8. 3. 2017 in VSL sklep III Ip 3670/2017 z dne 17. 1. 2018).

15. Toženka na revizijo ni odgovorila.

O utemeljenosti revizije

16. Revizija je utemeljena.

Izhodišča presoje

Tožba zaradi nedopustnosti izvršbe - mehanizem varstva pravice tretjega do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave

17. Vrhovno sodišče je v sodbi sodbi II Ips 59/2015 z dne 14. 5. 2015 poudarilo, da je izvršilni postopek namenjen izpolnitvi v drugem postopku naloženega, zato je procesno ravnovesje nagnjeno v korist upnika. Izvršilno sodišče ne presoja pravilnosti že izdanega izvršilnega naslova niti ali bo z njegovo izpolnitvijo poseženo v pravni položaj tretjega, ki v postopku, v katerem je bil izdan izvršilni naslov, ni sodeloval. Tretji je torej v izvršilni postopek lahko pritegnjen, čeprav se ta nanj ne bi smel nanašati. V njem se je znašel po sili okoliščin, ker je bilo poseženo na njegovo premoženje. Prav zato mora biti upnikova pravica do sodnega varstva uravnotežena s pravico do zasebne lastnine in pravico do sodnega varstva tretjega. Razmerje med upnikom in tretjim namreč ni primerljivo z razmerjem upnika in dolžnika, za katerega je značilna zahteva po varstvu upnika, ker ima zoper dolžnika izvršilni naslov.

18. Tudi tretji mora imeti zagotovljeno učinkovito varstvo svojih pravic,¹ saj določbe izvršilnega postopka ne bi bile ustavno sprejemljive, če bi upnik prišel do izpolnitve svoje terjatve za vsako ceno.² Ustavno sodišče se je že izreklo, da zgolj to, da dobi upnik poplačano svojo terjatev, ne more biti ustavno dopusten razlog za poseg v lastninsko pravico osebe, ki ni dolžnik.³ Ustava na primer nikomur ne jamči, da se lahko za terjatve proti dolžniku poplača iz nepremičnine v posesti pričakovanega lastnika, ki ni njegov obligacijski dolžnik.⁴

19. Tretji, ki meni, da bo z izvršbo na določeni stvari prizadet njegov pravni položaj, lahko vloži ugovor, če verjetno izkaže, da ima na predmetu izvršbe pravico, ki izvršbo preprečuje (64. člen Zakona o izvršbi in zavarovanju, v nadaljevanju ZIZ), v primeru zavrnitve ugovora pa lahko začne pravdo za ugotovitev, da izvršba na ta predmet ni dopustna (tretji odstavek 65. člena ZIZ). Tožba zaradi nedopustnosti izvršbe je sredstvo za varstvo pravic tretjega na predmetu izvršbe, ki preprečujejo izvršbo. Med te pravice je treba na prvem mestu uvrstiti lastninsko pravico, pa tudi druge premoženjske pravice stvarnega in obligacijskega prava. Pravice tretjega iz prvega odstavka 64. člena ZIZ so brez dvoma ustavno varovane v okviru pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave.⁵

20. Ker zakon pravico tretjega veže na predmet izvršbe, je treba pri razlagi izhajati iz 32. člena ZIZ, po katerem je predmet izvršbe za poplačilo denarne terjatve lahko vsaka dolžnikova stvar ali premoženjska oziroma materialna pravica, če ni z zakonom izvzeta iz izvršbe ali če ni izvršba na njej z zakonom omejena. Primarno se torej pravica, ki lahko prepreči izvršbo, navezuje na stvari oziroma pravice, ki bi bile v izvršilnem postopku prodane oziroma unovčene zaradi poplačila upnikove denarne terjatve.⁶

21. Tožba zaradi nedopustnosti izvršbe tretjega tako v sodni praksi največkrat varuje pred tem, da bi bila za poplačilo upnikove terjatve prodana njegova stvar.⁷ Ker kupec na kupljeni stvari izvorno pridobi lastninsko pravico s pravnomočnostjo sklepa o izročitvi nepremičnine ali z izvršiteljevo izročitvijo premične stvari, bi tretji svojo lastninsko pravico na prodani stvari izgubil in je ne bi mogel več dobiti nazaj, čeprav bi jo pozneje izkazal. Če ne bi imel možnosti sodelovati v sodnem postopku in izpodbijati sodne odločbe, bi bilo s tem poseženo v njegovo ustavno varovano lastninsko pravico. Poznejše sodno varstvo bi bilo za tretjega brez pravega pomena – na voljo bi imel le še odškodninsko sodno varstvo, ne pa več stvarnopravnega, saj bi to skupaj z lastninsko pravico prešlo na kupca.⁸ Smisel ugovora tretjega in tožbe je torej v tem, da tretji ohrani tiste pravice, ki bi po opravljeni izvršbi ugasnile.⁹ Zato mora tretji imeti možnost razrešiti vprašanje njihovega obstoja in jih varovati še pred opravilo izvršbe. Da prepreči nadaljevanje izvršilnega postopka, lahko predlaga odlog izvršbe (73. člen ZIZ). Če pred koncem oprave izvršbe uspe s tožbo in sodišče izreče, da izvršba na določen predmet ni dopustna, izvršilno sodišče glede

tega predmeta izvršbo ustavi (peti odstavek 65. člena ZIZ), neodvisno od tega pa izvršba teče na drugih stvareh.¹⁰

O naravi pogodbe o leasingu

22. V slovenskem obligacijskem pravu pogodba o leasingu ni urejena kot poseben pogodbeni tip. Pojavlja se v številnih različicah, ki se med seboj po pravni naravi lahko tudi razlikujejo.¹¹ Najbolj tipična oblika pogodbe o leasingu je finančni leasing. Tipični finančni leasing je popolnoma amortizacijska pogodba, saj je seštevek obrokov, ki jih plača jemalec, večji od nabavne cene predmeta, kar pomeni, da dajalec leasinga amortizira svoje investicijske stroške.¹² Po mnenju pravne teorije je zanj značilno, da leasingodajalec kupi stvar, ki je predmet leasinga, da bi leasingojemalcu omogočil njeno uporabo in izkoriščanje (predmet leasinga določi leasingojemalec). Leasingojemalec nato plačuje leasingodajalcu za vnaprej določeno obdobje uporabe predmeta leasinga nadomestilo v obrokih, pri čemer sta to nadomestilo oziroma seštevek obrokov določena tako, da se upoštevajo leasingodajalčevi stroški glede predmeta leasinga. Po poteku obdobja leasinga naj bi bili leasingodajalcu povrnjeni stroški nakupa in izkazan določen dobiček zaradi vloženega kapitala.¹³ Pri finančnem leasingu se torej prenaša ekonomsko lastništvo, ki njegovemu imetniku daje neomejeno pravico do uporabe oziroma izkoriščanja stvari, medtem ko njen pravni lastnik ostaja leasingodajalec.¹⁴

23. V poslovni praksi stranke v pogodbo o leasingu pogosto vnašajo določbe, na podlagi katerih ob koncu pogodbeno dogovorjenega obdobja leasinga pride do prenosa lastninske pravice na predmetu leasinga na leasingojemalca, bodisi že na podlagi leasing pogodbe bodisi na podlagi prodajne pogodbe, sklenjene po uresničitvi odkupne opcije, z elementi, ki so že določeni v leasing pogodbi (odkupna vrednost).¹⁵ Čeprav teorija pri opredelitvi narave pogodbe o leasingu najpogosteje izhaja iz tega, da gre za mešano pogodbo, in sicer z največ elementi prodajne in zakupne pogodbe,¹⁶ pogodbe o leasingu ni mogoče avtomatično podrediti pod pravila ena ali druge pogodbe.¹⁷

24. Vpetost treh oseb (dobavitelja, leasingodajalca in leasingojemalca), izražen finančni namen na strani leasingodajalca, (pravno) lastništvo predmeta na strani leasingodajalca zaradi zagotovitve zavarovanja in ekonomsko breme v zvezi s predmetom leasinga na strani leasingojemalca posel finančnega leasinga odmikajo od katerega od zakonsko urejenih tipov. Tudi če finančnemu leasingu pripišemo lastnosti katerega od zakonsko urejenih pogodbenih tipov, to nima za posledico, da so vsa vprašanja podrejena pravilom za ta pogodbeni tip. Odločitev o katerem obligacijskopravnem vprašanju pogodbe o leasingu ne pomeni nujno, da je takšna narava odločilna tudi za vprašanja zunaj obligacijskega prava.¹⁸ Sodna praksa Vrhovnega sodišča (npr. sodbe II Ips 237/2008 z dne 16.6.2011, 736/2008 z dne 15.3.2012 in 1056/2008 z dne 29. 3. 2012) poudarja le smiselno uporabo določil o zakupni pogodbi oziroma prodajni pogodbi (oziroma prodaji na obroke ali s pridržkom lastninske pravice). Tudi iz razlogov sodbe II Ips 131/2018 z dne 9. 8. 2018 in tam navedene sodne prakse ne izhaja, da bi bilo konkretno pogodbo o leasingu, v kateri je določeno, da leasingojemalec po plačilu vse obrokov leasinga postane lastnik predmeta leasinga, mogoče v celoti podrediti pod pravila o prodajni pogodbi s pridržkom lastninske pravice, temveč le, da taka pogodba o leasingu prevzema značilnosti¹⁹ prodajne pogodbe s pridržkom lastninske pravice.²⁰ Strinjati se je torej treba s stališčem teorije, da je treba vstopajoče elemente različnih pogodb kombinirati.²¹

Razlika med prodajno pogodbo s pridržkom lastninske pravice in leasingom

25. Prodaja s pridržkom lastninske pravice je atipična oblika prodajne pogodbe. Pomeni pogojni prenos lastninske pravice, pri katerem je položaj strank med trajanjem pridržka svojevrsten. Kupec pridobi

neposredno nelastniško posest stvari in pričakovalno pravico, da bo pridobil lastnino, ko bo izpolnjen odložni pogoji razpolagalnega pravnega posla (plačilo kupnine).²² Namen pridržka lastninske pravice je, da prodajalcu, ki kupnine za prodano stvar ne dobi takoj, zagotovi kar največjo stopnjo verjetnosti prihodnje izpolnitve obveznosti - gre za realno zavarovanje.²³ Proces prenosa lastninske pravice pri prodaji s pridržkom lastninske pravice je sestavljen iz zavezovalne in razpolagalne komponente. Prodajalec in kupec se o vključitvi pogoja pridržka lastninske pravice dogovorita v obligacijskem poslu, ta pa sam zase ne more vzpostaviti stvarnopравnih posledic. Razpolagalno komponento tvori izpolnitev pogoja - plačilo (vseh obrokov) kupnine.²⁴

26. Da bi pridržek lastninske pravice učinkoval proti tretjim osebam (kupčevim izvršilnim ali stečajnim upnikom), določba 520. člen OZ predpisuje strožjo obličnost - podpis kupca na pogodbi, ki vsebuje določilo o pridržku lastninske pravice, mora biti notarsko overjen pred kupčevim stečajem ali rubežem stvari. Določba naj bi služila preprečitvi antedatiranja pridržkov lastninske pravice in s tem oškodovanja kupčevih upnikov.²⁵ Poostrena obličnost pomeni zakonodajalčevo omejitev pravice do zasebne lastnine prodajalca zavoljo učinkovitega poplačila terjatev izvršilnih in stečajnih upnikov v luči preprečevanja morebitnih zlorab.

27. Na podlagi dejstva, da sta tako prodajalec pri prodajni pogodbi z lastninskim pridržkom kot leasingodajalec lastnika stvari (do plačila celotne kupnine oziroma obrokov leasinga), bi lahko sklepali, da sta v enakem položaju, a enakost položajev je le navidezna. Pomembna razlikovalna okoliščina med obema pogodbama je različnost njune kavze. Medtem ko je kavza prodajne pogodbe v tem, da prodajalec na kupca prenese lastninsko pravico na predmetu pogodbe in od njega prejme kupnino, je temeljna kavza pogodbe o leasingu v uporabi predmeta leasinga.²⁶ Že starejša teorija je poudarjala, da je kavza pogodbe o leasingu pridobitev ekonomske lastnine na predmetu pogodbe in je zato nepravilna ugotovitev, da je kavza pogodbe o leasingu pridobitev pravne lastnine. To, da leasingojemalec pridobi lastninsko pravico na predmetu leasinga, je le možnost, ki jo lahko izkoristi ali ne; ta možnost pa, ravno zaradi fakultativnosti, ne more določati pravne narave pogodbe o leasingu.²⁷ Opcijska pravica leasingojemalca do odkupa stvari po prenehanju pogodbe je v bistvu posledica zavestnega odstopa leasingodajalca od lastnega interesa prejema preostanka vrednosti.²⁸ Pri prodaji s pridržkom lastninske pravice se prodajalec odloča, ali bo uveljavil lastninski pridržek, če kupec ne izpolni svoje obveznosti, medtem ko je pri leasingu z možnostjo odkupa leasingojemalec tisti, ki mora podati izjavo, ali bo stvar odkupil ali ne. Pogodbe o leasingu pogosto zahtevajo še dodatne obveznosti (npr. sklenitev kasko zavarovanja). Obroke leasing pogodbe poleg dobička leasingodajalca sestavljajo tudi amortizacija, stroški financiranja, stroški storitev leasingodajalca in davčne obveznosti.²⁹ Upoštevati je treba tudi, da je na strani leasingodajalca ekonomski interes predvsem varna finančna naložba, s katero bo oplemenitil svoja finančna sredstva.³⁰

28. Proti utemeljitvi narave pogodbe o leasingu po vzoru prodaje z lastninskim pridržkom sta tudi judikatura in doktrina v primerjalnem kontinentalnem pravu.³¹ Že starejša teorija je sprejela stališče, da na predmetu leasinga obstaja izločitvena pravica leasingodajalca, ker ima na teh predmetih izključno lastninsko pravico.³²

Presoja okoliščin konkretnega primera

29. Med tožnikom kot leasingodajalcem in toženkinjo dolžnico kot leasingjemalko je bila sklenjena pogodba o finančnem leasingu z opcijo odkupa. Čeprav gre za mešani tip pogodbe, ki vsebuje nekatere značilnosti prodaje s pridržkom lastninske pravice, okoliščin konkretnega pogodbenega razmerja ni mogoče podrediti vsem določbam, ki urejajo ta pogodbeni tip. Upoštevati je namreč treba posebnosti

enega in drugega pogodbenega tipa, predvsem njuno različno kavzo. Medtem ko je pri prodajni pogodbi s pridržkom lastninske pravice, kljub odloženemu in pogojnemu prenosu lastninske pravice, bistvo prav v prenosu lastninske pravice, je pri pogodbi o finančnem leasingu namen ta, da leasingojemalec v določenem obdobju uporablja predmet leasinga in za to plačuje obroke leasinga.

30. Zahteva po obličnosti (notarska overitev kupčevega podpisa), ki mora biti izpolnjena, da bi prodaja s pridržkom lastninske pravice učinkovala erga omnes - proti izvršilnim in stečajnim upnikom - pomeni izjemo od pravila, da izvršilni in stečajni upniki ne morejo poseči po tujih stvareh.³³ Ker je treba izjeme razlagati restriktivno in zlasti upošteva je pomen leasingodajalčeve pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave, katere omejitev mora biti izrecno določena v zakonu (načelo zakonitosti), se pravilo iz drugega odstavka 520. člena OZ, da pridržek lastninske pravice v primeru neizpolnitve predpisane obličnosti ne učinkuje proti izvršilnim in stečajnim upnikom, ne razteza na pogodbo o leasingu. Drugačna razlaga bi nenazadnje pomenila, da leasingodajalec zaradi okoliščin zunaj njegove sfere izgubi ne le lastninsko pravico na predmetu leasinga, temveč tudi zavarovanje, da bo njegova terjatev iz naslova pogodbe o leasingu poplačana.

31. Ni se mogoče strinjati z a contrario razlogovanjem, za katerega se zavzema sodišče druge stopnje, da ker v izvršbi zoper leasingodajalca ni mogoče poseči po pričakovalni pravici leasingojemalca, je dopustno poseči v pravico leasingodajalca v izvršbi zoper leasingojemalca. Pravilno je sklepanje, da če je nedopusten poseg v pričakovalno pravico leasingojemalca, je toliko manj dopusten poseg v (še obstoječo) lastninsko pravico leasingodajalca (sklepanje z manjšega na večje; argumentum a minori ad maius).

Odgovor na dopuščeno revizijsko vprašanje in odločitev o reviziji

32. Ker toženkin dolжник (leasingojemalec) tožnici (leasingodajalki) ni plačal vseh obrokov leasinga, ima tožnica lastninsko pravico, ki preprečuje izvršbo na predmetu leasinga, zato je izvršba z rubežem tožničinega motornega vozila nedopustna in je tožbeni zahtevek v tem delu utemeljen. Ker sta nižji sodišči v tem delu zmotno uporabili določbo 520. člena OZ, je Vrhovno sodišče sodbi druge in prve stopnje v ugotovitvenem delu ustrezno spremenilo tako, kot izhaja iz prve alineje I. točke izreka te odločbe (prvi odstavek 380. člena ZPP).

33. Sodba na podlagi tretjega odstavka 65. člena ZIZ je ugotovljena. Sodišče, ki mora skladno s petim odstavkom 65. člena ZIZ, potem ko je v pravdi ugotovljeno, da je izvršba na spornem predmetu nedopustna, ustaviti izvršbo, je izvršilno sodišče, in to v tisti izvršilni zadevi, v kateri je bil zarubljen sporni predmet.³⁴ Prav tako je le izvršilno sodišče tisto, ki v konkretni izvršilni zadevi razveljavi opravljena izvršilna dejanja (drugi odstavek 76. člena ZIZ). Ker Vrhovno sodišče nima pooblastil, da bi samo opravilo navedena izvršilna dejanja, je sodbi sodišča prve in druge stopnje v tem in stroškovnem delu razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje (prvi odstavek 379. člena ZPP v zvezi s prvim odstavkom 339. člena ZPP).

O stroških postopka

34. Ker je Vrhovno sodišče zadevo v delu vrnilo sodišču prve stopnje, se odločitev o revizijskih stroških pridrži za končno odločbo (tretji odstavek 165. člena ZPP v zvezi s četrtim odstavkom 165. člena ZPP).

Sestava senata in glasovanje

35. Vrhovno sodišče je odločalo v senatu, navedenem v uvodu sklepa. Odločbo je sprejelo soglasno (sedmi odstavek 324. člena ZPP).

¹ V okviru pravice do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave spada tudi pravica do učinkovitega sodnega varstva.

² Primerjaj odločbo Ustavnega sodišča U-I-110/0 z dne 14. 4. 2005.

³ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-128/03 z dne 27. 1. 2005, točka 10 obrazložitve. Ustavno sodišče je v tej odločbi zavzelo stališče, da pravica do poplačila terjatve, ki sta jo upnika pridobila z zaznambo izvršbe v zemljiški knjigi, nima prednosti pred pritožničino na originaren način pridobljeno lastninsko pravico. Ustavno sodišče je v 19. točki obrazložitve odločbe U-I-110/03, Up-631/03 z dne 14. 4. 2005 pojasnilo, da cilj izvršilnega postopka ne more biti, da upnik pride do poplačila svoje terjatve za vsako ceno (ne iz premoženja dolžnika, ampak nekoga tretjega).

⁴ Odločba Ustavnega sodišča U-I-189/21 z dne 26. 5. 2022, točka 20 obrazložitve.

⁵ Odločba Ustavnega sodišča U-I-189/21-12 z dne 26. 5. 2022, točka 17 obrazložitve. Z jamstvom zasebne lastnine Ustava ne varuje le lastninske pravice, kot je opredeljena v civilnem pravu, temveč vse pravne položaje, ki imajo za posameznika na podoben način kot lastninska pravica premoženjsko vrednost in ki mu omogočajo svobodo ravnanja na premoženjskem področju (Odločba Ustavnega sodišča Up-770/06 z dne 27. 5. 2009, točka 4 obrazložitve).

⁶ Več o tem: Galič, A., Pravice kot podlaga za ugovor tretjega v izvršilnem postopku, Izbrane teme civilnega prava, Inštitut za civilno pravo Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2006, str. 155.

⁷ VSRS sodba II Ips 59/2015 z dne 14. 5. 2015.

⁸ Prav tam.

⁹ VSRS III Ips 123/2008 z dne 24. 3. 2009.

¹⁰ VSRS sodba II Ips 59/2015 z dne 14. 5. 2015.

¹¹ Kranjc, V., Gospodarske pogodbe: tradicionalni in novejši posli gospodarskih subjektov, GV Založba, Ljubljana 2020, str. 416.

¹² Pri delni amortizaciji obroki leasinga ne pokrijejo vseh stroškov. Glej Grilc, P., Moderni tipi pogodb avtonomnega gospodarskega prava, GV Založba, Ljubljana 1996, str. 160 in 168.

¹³ Kranjc, V., Gospodarske pogodbe: tradicionalni in novejši posli gospodarskih subjektov, GV Založba, Ljubljana 2020, str. 418-419.

¹⁴ VSRS sodba II Ips 131/2018 z dne 9. 8. 2018.

¹⁵ VSRS sodba II Ips 131/2018 z dne 9. 8. 2018.

¹⁶ Omenjajo se tudi elementi posojilne in pogodbe o opravi posla. Grilc, P. Moderni tipi pogodb avtonomnega gospodarskega prava, GV Založba, Ljubljana 1996, str. 191.

¹⁷ Kranjc, V., Gospodarske pogodbe: tradicionalni in novejši posli gospodarskih subjektov, GV Založba, Ljubljana 2020, str. 416 in 420.

¹⁸ Kranjc, V., prav tam str. 421. Tretji odstavek 1. člena Konvencije UNIDROIT o mednarodnem finančnem leasingu denimo določa, da možnost leasingojemalca, da po izteku pogodbe kupi predmet leasinga, ne pomeni, da se za to razmerje ne uporablja ta konvencija.

¹⁹ Značilnost, ki je vezni člen med pogodbo in leasingu in prodajno pogodbo s pridržkom lastninske pravice, je, da postane kupec oziroma leasingodajalec s plačilom vseh obrokov kupnina oziroma leasinga lastnik predmeta pogodbe.

²⁰ Kadar pogodba o leasingu takšnega določila ne vsebuje, naj bi imela značilnosti najemne pogodbe.

²¹ Grilc, P. Moderni tipi pogodb avtonomnega gospodarskega prava, GV Založba, Ljubljana 1996, str. 192.

²² VSRS sodba II Ips 131/2018 z dne 9. 8. 2018.

²³ Dugar, G., Pravni položaj pogodbenih strank pri pridržku lastninske pravice v stečajnem postopku, Izbrani vidiki ustavnega, civilnega in gospodarskega prava, Liber amicorum Lojze Ude, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2016, str. 575. Več o pridržku lastninske pravice Vrenčur, R., Moderne oblike zavarovanja plačil, GV Založba, Ljubljana 2005, str. 219-277.

²⁴ Juhart., M., Pridržek lastninske pravice, Zbornik znanstvenih razprav, Ljubljana 1997, str. 102-103.

²⁵ Vrenčur meni, da obstaja nevarnost, da bi kupec, ki je stvar kupil na podlagi nepogojne prodajne pogodbe, z namenom, da bi privilegiral določenega prodajalca, pridržek antidatiral (Vrenčur, R., Moderne oblike zavarovanja plačil, GV Založba, Ljubljana 2005, str. 225).

²⁶ VSRS sodba II Ips 131/2018 z dne 9. 8. 2018.

²⁷ Berden, A., Pogodba o leasingu, Center za samoupravno normativno dejavnost, Ljubljana 1978, str. 56.

²⁸ Grilc, P. Moderni tipi pogodb avtonomnega gospodarskega prava, GV Založba, Ljubljana 1996, str. 171-172.

²⁹ Več o tem Grilc, prav tam, str. 185.

³⁰ Odklonilno ločeno mnenje sodnika Franca Seljaka k VSRS sodbi III Ips 6/2022 z dne 7. 11. 2023.

³¹ Grilc, P. Moderni tipi pogodb avtonomnega gospodarskega prava, GV Založba, Ljubljana 1996, str. 185.

³² Izpostavljen je primer sodbe francoskega gospodarskega sodišča v Rochellu z dne 29. 6. 1964. V tej zadevi stečajni upnik nekega podjetja leasingodajalcu ni hotel vrniti predmetov leasinga, ki jih je zasegel. Zatrjeval je, da ni šlo za leasing, temveč za prikrito prodajno razmerje, saj je bilo v pogodbi o leasingu določeno, da lahko po poteku leasinga leasingojemalec odkupi predmet leasinga, da je skupni znesek obrokov leasinga presegal prodajno ceno predmetov in da na predmetih leasinga ni bilo ploščic o lastnini leasingodajalca. Sodišče je takšne argumente zavrnilo z utemeljitvijo, da je višina obrokov leasinga (ki presega prodajno ceno) razumljiva, ker je razlika namenjena ustvarjanju dobička leasingodajalca. Poudarilo je, da je možnost odkupa predmeta leasinga le leasingojemalčeva možnost. Štelo je, da opustitev namestitve ploščic o lastnini leasingodajalca ni mogla imeti takih posledic, da se celotna operacija ne bi mogla šteti kot leasing. Berden, A., Pogodba o leasingu, Center za samoupravno normativno dejavnost, Ljubljana 1978, str. 56 in nasl.

³³ Predmet izvršbe za poplačilo denarne terjatve je lahko le dolžnikova stvar (prvi odstavek 32. člen ZIZ).

³⁴ Rijavec, V., Civilno izvršilno pravo, GV Založba, Ljubljana 2003, str. 216-217. Tudi iz Lajevec, M., Žgajnar, E., Izvršba: komentar Zakona o izvršbi in zavarovanju, 1. knjiga, Tax Fin Lex, Ljubljana 2021, str. 185, izhaja, da izvršbo ustavi izvršilno sodišče.

Datum zadnje spremembe: 14.01.2025